

Andreia Bodea

Al patrulea copac

CORINT
BOOKS
—2018—

STRADA POLONĂ

Strada Polonă este strada mea. Aici m-am născut, aici am iubit, aici m-a întors soarta. Numărul 21, lângă cea mai frumoasă casă de stradă, casa lui Tătărescu; arhitectura rafinată a altor oameni și locuri. În copilăria mea, casa adăpostea cu emfază Comitetul Național pentru Apărarea Păcii și Consiliul Național al Femeilor. Treceau puține mașini pe strada care, și astăzi, are un aer liniștit și burghez. Dar, în fața somptuoasei vile, opreau Pobede, și Warszawe, și Volgi negre, lustruite, cu șofer și cu număr mic. Oamenii timpului, agreeți de mai marii comuniști ai regimului. Importanți, cu nelipsite serviete misterioase, tunși militărește, în costume negre cu cravate subțiri; nu zâmbeau, nu vorbeau, păreau preocupați de importanța misiunii lor, care o fi fost aceea.

Femeile care intrau erau planturoase, în taioare severe, bleumarin, peste sânii generoși de mame eroine, cu cocuri elaborate, în formă de cuib. Guralive, dar protocolare, cu poșete din lac negru și cu ciorapi cu dungă. Lina Ciobanu și Suzana Gâdea.

Aici venea uneori și o prietenă a mamei, Louise, cu nume și sânge aristocratic, acceptată în mod bizar în clubul muncitoresc al femeilor, în ciuda originii, dar,

mai ales, în ciuda alurii de mare doamnă – ceea ce și era – și a părului ei superb, platinat, pe care nu și-l strângea niciodată. Visam să am părul ei, eu, care toată copilăria am fost tunsă scurt; și-mi mai doream și ciorapii ei de mătase naturală, care foșneau discret, dar fermecător, când pășea. Un sunet pe care l-aș recunoaștea și astăzi... Am avut acei ciorapi, ani mai târziu, dar foșnetul acela nu l-am mai regăsit. Louise purta bluze de mătase cu fundă și cu jabou, mirosea a Chanel 5, a pudră Caron, a ruj Bourjois. Era unică printre celelalte, îmbrăcate în cămășile lor cu gulere mici, școlărești, din pichet, răsfrânte peste reverele înguste.

Copilăream fericit, fără griji mari, prichindeii din vecini, asemenea tuturor colegilor de școală. Eram egali, cel puțin așa ne percepeam, în ceea ce privea vacanțele, hainele, aniversările. Părinții semănau între ei ca vârstă, preocupări și pedepse. Ambițiile lor erau camuflate într-o educație a bunului-simț; știam că frații Iordăchioaie au banane în frigider, fiindcă le mirosea respirația inconfundabil, dar niciodată nu i-am văzut mâncând vreuna, căci, câtă vreme nu puteau împărți cu ceilalți, nu se afixau cu fructul prohibit la școală sau la joacă. Astăzi se întâmplă, jalnic și penibil, fix contrariul...

Nicio diferență între noi, nesemnificative diferențe între familiile noastre. Toți plecam, vara, două săptămâni la mare, la 2 Mai (în anii 1970, locul de vacanță al intelectualilor adevărați și al artiștilor) sau

în Neptunul ceaușist (stațiune frumoasă și îngrijită, pe vremea aceea), cei care aveau oarece relații la Gospodăria de Partid. Și la țară, rareori la munte. Asta era tot – restul vacanțelor însemna joaca pe afară, pe Polonă, între Grădina Icoanei și parcul Ioanid. Intrarea Polonă (azi Józef Piłsudski) era limita perimetrului de joacă, alee plină de mister, cu case vechi și coșcovite, cu ferestre murdare și perdele gri, din spatele cărora ne temeam că ne privesc ochi vrăjitoarești. În serile lungi de vară, străduța aceea ne atrăgea magnetic și obsesiv; ne furișam pe lângă zidurile scorojite, în expediții tăcute, observând mișcările neclare prin pâcla geamurilor. Visam la comori ascunse sub dușumelele pe care ni le imaginam scârțâind sinistru. Adunam de pe jos corcođușe și ne regroupam „la 21” pentru planul de atac de a doua zi. Până la amurg, aleea nu mai avea niciun farmec sau mister; seara însă, umbrele lungi și dârele de lumină de pe sub uși ne umpleau de temeri și de speranță.

„Uliul și porumbeii”, „Țările”, „Fața”, „Statuile”, „Leapșa”, „Țară, țară, vrem ostași!”, badminton, volei și căutare de comori. Aveam ierarhii, camaraderie, rivalități și împăcare. Și voieșie, entuziasm și nerăbdare. Și imaginație. Timpul verilor era plin de planuri și idei nebune, de joacă și de expediții. Nu-mi amintesc să mă fi plictisit vreodată pe atunci...

Au trecut ani liniștiți, anii copilăriei. Cu jocuri, cu câte o bătaie, cu câte o minciună. Cu note bune, cu zile

nesebdate cu colegii. Nici acum nu înțeleg – eram invitată, dar eu nu invitam pe nimeni. Poate pentru că nici părinții mei nu aveau casa deschisă, asemenea bunicilor paterni, Mamina și Tatia, cu care locuiam.

Ei își invitau frații și cumnatele de Anul Nou, de ziua lui Tatia, de Sfântul Alexandru. Minunate petreceri în jurul mesei opulente, piesă greoaie în stil florentin. Glume de adulți pe care nu le înțelegeam, multă veselie și discuții animate. Frații lui Tatia erau o bogăție, plini de umor și de spirit. Oameni culți, titrați, charismatici. Fermecători. Au dispărut pe rând și, odată cu ei, și lumea copilăriei mele.

Mamina avea jur-fix și, atunci când eram cuminte, eram acceptată în sufrageria unde se serveau încă dulcețuri, peltea, șerbet și cafea cu caimac în minuscule cești Rosenthal. Bunica fuma uneori dintr-un portțigaret subțire, de argint. Întotdeauna coafată și rujată, mirosind a pudra Helena Rubinstein pe care i-o aducea prietena ei, Pia, din Elveția, cu pantofi cu toc, niciodată fără ciorapi fini prinși în portjartiere dantelate. Avea niște așternuturi și niște cămăși de noapte de poveste: numai mătase și dantele de Bruges. Desuuri pastel, niciodată negre. Halate lungi, pe talie, adevărate ținute de seară. Și astrahan, și gulere de vulpe, și camilhar, și tweed cu eșarfe uni de mătase și voal.

În zilele bune, primeam și eu în farfurioară puțină cafea și fumam dintr-un creion. Stăteam și eu, ca Mamina și prietenele ei, picior peste picior, cu spatele drept,

nesprijinită de spătar. Erau elegante, aristocrate, cirepeau delicat, își zâmbeau mult, mimau dezaprobarea doar printr-o sprânceană arcuită subțire. Mă complimentau uneori, dar Mamina tăcea. Nu mă lăuda nicio dată, mă privea sever, distant, parcă mereu cu un reproș nerostit pe buze. Îl prefera pe fratele meu, lucru de înțeles: Șerban era frumos, cuminte, calin, cu un surâs molipsitor, elev excepțional, nepot iubitor și atent. Eu eram rebelă, obraznică, mincinoasă și șterpeleam din casă mici lucruri și bani.

Fratele meu mă iubea și mă apăra însă, și mă iubește și astăzi. Un om bun cu o soartă ciudată... Mă lua cu el când ieșea la joacă în compania prietenilor și a colegilor lui sau când mergea la strand. Era popular și îndrăgit datorită firii lui blânde, optimiste, bune și încrezătoare în oameni.

Pe mine, mă iubea mult bunica maternă, Pusy. De la ea am primit prima mea păpușă-bebe, primul ceas Chaika, prima fustă plisată de tergal, primii pantofi de lac cu baretă, primul inel de aur, la 18 ani... Mă ducea la balet, gimnastică, patinaj, înot. Fusesse frumoasă și curtată mult. Un destin nedrept, însă... Părea gânditoare mereu, parcă privea viața din afara ei; înțeleaptă, cu accent dulce și vag moldovenesc. Era calmă, odihnitoare, bună și simpatică. Rămasă singură la 59 de ani, ne vizita des și cu folos. Ne aducea cireșe și căpșune, orez cu lapte și scorțișoară, mucenici moldovenești, cozonăcei, *choux*-uri cu vanilie, plăcintă cu mere; făcea cele

mai subțiri clătite pe care le-am mâncat în toată viața mea. Zâmbea adesea și mă privea cald, blând. Nu mă certa niciodată, îmi făcea nenumărate surprize. Petreceam la ea Paștele și Crăciunul, mese festive pregătite cu minuție și cu plăcere. Acum, când eu însămi îmi strâng familia de sărbători, pun poza bunicii pe un raft și simt că, așa cum îmi spunea când cocea cozonacii, mă privește de undeva... și îmi zâmbește, mândră de nepoata ei favorită, așa cum o făcea când trăia cu noi... S-a stins în tăcere și demnitate, așa cum a trăit...

Cele două bunici, atât de diferite, au făcut parte din viața mea și mai fac și acum; mă gândesc la ele uneori, așteptând să devin eu însămi bunică. Nu cred că se iubeau între ele, cuscre de aceeași vârstă, dar se acceptau după cutumele vremii și ale educației lor; dacă s-au certat vreodată, nu a știut nimeni.

Mamina mă pedepsea, bunica Pusy era prezentă la toate serbările și festivitățile de sfârșit de an școlar. Elegantă și fină, cu brățara de aur pe care mi-a lăsat-o mie și broșa de fildeș în formă de ogar, bunica mă lua la plimbare pe Calea Victoriei cu coronița pe cap; mâncam la Nestor o înghețată de vanilie cu frișcă și *langues de chat*, ea bea o cafea. Tatia îmi dădea 100 de lei. Așa începea vacanța de vară...

Părinții...

Este un moment, în copilărie, care mi-a rămas nealterat în suflet și în minte, decupat parcă din rostogolirea

atâtor întâmplări. Întoarcerea lor din Japonia, via Paris, în 1967, an în care și să mergi până la Budapesta era un eveniment.

Tata plecase cu o bursă UNESCO la Tokio, pentru un an. Mama a stat și ea acolo două luni. Aeroportul Băneasa... Am suferit mult când a plecat tata, mai puțin când a plecat mama. Eu și fratele meu am rămas acasă, cu Mamina și cu Tatia. La întoarcerea părinților noștri în țară, au venit mulți colegi și prieteni să-i întâmpine la aeroport. Atâția oameni mari m-au zăpăcit și înfuriat, aveam doar șapte ani, nu înțelegeam de ce toată lumea aceea trebuia să-mi fure momentul de grație, de ce necunoscuții aceia se aflau acolo, de ce nu eram doar eu cu Șerban. Voiam numai pentru mine clipa în care vor apărea, mai ales tata. Toți vorbeau tare, erau aferați, nu vedeam de ei, mă simțeam dată la o parte și mică de tot. Nu mă băga nimeni în seamă și eram împinsă de colo, colo. Singurul străin care mi-a zâmbit și mi-a vorbit a fost directorul IPCT (institutul unde lucra mama ca inginer constructor și unde, 14 ani mai târziu, avea să devină director adjunct), care mi-a arătat o nesperată și caldă simpatie pe care aveam să o deslușesc cândva.

Bunica îmi făcuse la croitoreasa ei o tiroleză verde cu alb, cu șorțuleț plisat și mâneci bufante din dantelă. Aveam și o fundă în păr care, deși apretată, se pleoștise de atâta zbucium și nerăbdare. Țin minte că era un

fel de cordon vișiniu care ne oprea trecerea spre culoarul pe unde veneau pasagerii. Pe vine, m-am strecurat până la el și m-am agățat cu disperare de bara aurie.

Au apărut! Ce surpriză, ce șoc, ce pereche frumoasă! Mama era magnifică. Purta o rochie mini verde cu portocaliu, care îi lăsa la vedere picioarele zvelte și bronzate, suplă cum o știam, dreaptă și sigură pe ea. Șocul major a fost rochia, moda mini nu ajunsese la noi. Tata, emoționat, ezitant, cu zâmbetul lui blajin. Am rupt-o la fugă spre ei; tata m-a mângâiat pe cap, iar mâna îi tremura puternic. Dar era așa de bine... Erau din nou acasă!

Am primit o păpușă care vorbea, Naomi, un chimo-no, un costum de baie roșu cu alb, o bentiță de păr mov, cu mărgele lila, un inel cu perlă, un penar cu magnet (în vremea penarelor de lemn!) și multe altele de care am uitat. Acasă, s-a deschis șampanie Cordon Rouge și m-am amețit prima oară în viața mea.

Ce frumoasă era mama! Ce tânăr era tata! Mă lipeam de ei și nu-mi venea să cred cât eram de fericită – eram cu toții, totul avea să fie bine. Un sentiment rotund, perfect, plin, noian de trăiri minunate, siguranță deplină, fericire până la lacrimi, speranțe întrupate într-un viitor fără cusur, care urma să se întindă în fața mea la nesfârșit...

Un singur om, în alt timp, avea să-mi ofere aceeași trăire deplină – Adrian.

*

E iarnă. Un băiat de nici 17 ani cotește grăbit dinspre parcul Ioanid pe Strada Polonă. Poartă un palton gri, cu o cută la spate și cu un nasture mare, care stă să cadă, la guler. Are o șapcă de stofă bleumarin, cu cozoroc. Trăsăturile abia i se conturează spre bărbăție, din somnul copilăriei. Fruntea înaltă, netedă, coboară deasupra sprâncenelor desenate masculin și a ochilor mari, frumoși, cu gene bogate. Subțire și nu foarte înalt, poartă pantofi cu toc și cu botul ridicat, la modă în 1975.

Speră că fata îl așteaptă în secretul nopții ce stă să cadă. Îi e atât de dragă... Fata scrie poezii și pare altfel, deși nu are încă 15 ani... Băiatul se furișează tăcut pe lângă zidul clădirii de la numărul 21, ocolind conul luminos al felinarului de pe fațadă. Fereastra ei e luminată – poate învață, poate-l așteaptă... Bâjbâie înfrigorat după o pietricică pe care o aruncă în geam...

Și-au plimbat iubirea peste tot. Și au trăit tot ce se poate trăi în dragoste. Au poposit fericiți pe toate băncile din Icoanei și Ioanid, au alergat și au cântat... nebunii și libertate. Se despărțeau greu, el pleca spre casa lui după îmbrățișări fără număr în holul pustiu de la 21, ea rămânea cu parfumul de Tar pe obrazul aprins, cu buzele îmbobocite rubiniu de sărutări.

Mănușa de lână albă, cu un deget, zace udă în zăpada proaspătă care se așterne lin pe Polonă. Ninge blajin, de

basn. E seară, e frig, e liniște. Fata tremură ușor în paltonul subțire, el o strânge la piept, iar ea se cuibărește cu mâinile împreunate – îi lipsește mânușa dreaptă.

— Mănușa mea!

— Ce s-a întâmplat, iubito?

— Am pierdut o mănușă!

— Nu-i nimic, lasă, e doar o mănușă...

— Nu, nu o pot lăsa singură! Plânge după perechea ei! Hai să o căutăm! Te rog!

El zâmbește înduioșat de gândul și de copilăria ei. Dar nu o poate refuza. Se întorc și răscolesc cu piciorul zăpada pufoasă. Undeva, vizavi de Biserica Sfântul Vasile, o găsesc. Ea râde fericită; fericirea ei îi umple și lui sufletul. E atât de dulce și de pură și o iubește atât de mult...

Trec astăzi pe Polonă. Nu e zăpadă încă, sunt doar frunze înmuiate de ploi. Sau de lacrimi?

Mama își adusese din Japonia un halat-chimono superb, din mătase, cu un imprimeu floral pe fond alb. Cordonul lat, din satin roșu, îi sublinia talia subțire; petrecându-se parte peste parte, se dezbrăca ușor și, în același timp, desena un decolteu adânc și provocator. Îl purta foarte rar, lucru de neînțeles pentru mine, care îl probam pe furiș când mama era plecată. Aveam și eu 15 ani și mi-era drag să-i încerc hainele și pantofii. Dar numai pe ascuns...

Purtam acest halat ori de câte ori – rareori – eram singură în casă și venea Adrian să mă vadă. Stăteam îmbrățișați pe divanul din sufrageria bunicilor, în întuneric. Ne șopteam dulci cuvinte de îndrăgostiți, mă prefăceam că-mi era somn pentru ca el să-și strecoare mâna pe sub chimono, într-o atingere sfioasă și tremurătoare. Aripile de mătase își luau zborul și doi copii fericiți și neștiutori deveneau tineri prin dragostea lor...

Căutam locuri singuratice, umbroase, asemenea tuturor îndrăgostiților. Sub balcon sau în curtea bisericii de pe Polonă, unde era o bancă dărăpănată, sub un stejar bătrân. El stătea lungit cu capul în poala mea – îi priveam îndelung chipul drag, cu bărbia îngustă și gropiță, iar ochii lui mari, frumoși, pătrunzători surâdeau, reverberând în sufletul meu pe coarde dureroase. Nicio spaimă nu mi se cuibărea în minte – iubeam și eram iubită. În lungile noastre plimbări, ne opream uneori între Icoanei și Ioanid, în piațeta care există și astăzi, și ne uitam la fereastra mansardei unei clădiri vechi, cândva frumoase; ne spuneam că acolo ar putea fi căsuța noastră, cu un pat mare, pepsi-cola, plăcintă cu brânză și pisici tigrate – aceasta era imaginea fericirii absolute... Îmi promitea că le voi avea pe toate, iar eu mă alintam sărindu-i în brațe:

— Și copii mulți, nu-i așa? Vrei?

Zâmbea larg...

La 20 de ani, studentă în anul al doilea, am rămas însărcinată. Mi-a fost frică să-i spun mamei. Am rugat-o

pe prietena ei bună, Mihaela, cea care mă salvase la naștere și cu care aveam să nasc eu însămi primii doi copii, să-i dea vestea devastatoare. Eram disperată; în 1980, o întrerupere clandestină de sarcină implica riscuri enorme. Cu buzele strânse și o privire oficială, cu ton rece, mama mi-a spus că „se va ocupa ea”... Au aflat și tata, și mama lui Adrian... Atmosferă tensionată, reproșuri nerostite, grele. Simțeam în privirea mamei dojana, furia, neputința, spaima.

Totul s-a rezolvat în mare taină, la o adresă oarecare din Drumul Taberei, cu o doctoriță fără nume și chip. Pe o masă, într-o bucătărie, fără anestezie, fără gemăt. Mi-era groază; am luat cu mine mascota (ursulețul Aglaée, primit la botez), să mă apere. Imaginea acelei zile de vară mă înduioșează azi, pe mine, mama unei mezine de 18 ani: ce aș face eu? Ce i-aș spune fiicei mele?

Strada Polonă... Am părăsit-o în toamna caldă a lui 1982 – mă măritam cu Adrian. Am regăsit-o într-o zi rece de august, în 2017, stradă singuratică. Trădarea mea, trădările lui. Trei copii. O viață. O casă și un copac. Cu tot ceea ce înseamnă aceasta: fericiri, împliniri, tristeți, așteptare, minciună, disperare, istovire, libertate și sufocare, deziluzie și iertare. Ne-am iubit și ne-am iertat. Am uitat și ne-am reamintit. Compromis și resentiment. Și o legătură între noi dincolo de fire și de oameni. Și de înțelegerea lor.

*

E o seară senină și rece de octombrie. Lumina lunii se strecoară printre umbre de trecători grăbiți și mașini zgomotoase. La fel ca atunci... Mă plimb liniștit, fără grabă, plimbare inițiativă, pe Polonă. Îmi amintesc totul, aducerile aminte sunt palpabile, au greutate, formă și sunet. Au substanța firavă, dar autentică, a basmelor pe care le iubim în copilărie. Am senzația ciudată că pășesc peste ele, că le răscolesc din adormirea prafului străzii și că se ridică, ceață luminoasă, umplându-mi plămânii trăirilor de azi. Parcă le respir, expirând nostalgie. Zâmbesc stingher. Cui? Nimănui. Privesc fugar oamenii – alte povești.

S-a înnorat. Mă întorc spre Ioanid. Îmbrățișez copilul vesel care am fost și fata îndrăgostită care eram. Se pornește vântul; mi-e frig. Iuțesc pasul spre numărul 35. Măine este inspecție în școală...

CUPRINS

STRADA POLONĂ	9
STRADA ITALIANĂ	22
BULEVARDUL DACIA	33
STRADA ALEXANDRU DONICI.....	38
STRADA CERCULUI.....	40
STRADA VALEA CĂLUGĂREASCĂ.....	46
ȘOSEAUA ANTIAERIANĂ, UM 01656	53
CĂLĂRAȘI.....	61
STRADA ZAHARIA PETRESCU.....	69
DOBROGEANUL.....	75
CALEA MOȘILOR, COLȚ CU STRADA LATINĂ.....	79
STRADA VISARION.....	82
ȘOSEAUA PANTELIMON	85
STRADA BARBU VĂCĂRESCU	93
ȘOSEAUA UNIRII, BALOTEȘTI	100
STRADA POLONĂ	134
STRADA FĂRĂ NUME	138